

Struktura autoriteta u seoskim domaćinstvima*

Ruža First

U želji da vidimo u kojoj su se mjeri unutarnji odnosi u seoskom domaćinstvu u našem suvremenom selu »transformirali«, odnosno u kojoj su se mjeri zadržali određeni tradicionalni obrasci sistema vrijednosti, na temelju rezultata jednog empirijskog istraživanja izvršili smo analizu posebnog aspekta unutarnje organizacije života seoskog domaćinstva — distribucije porodičnog autoriteta.¹ Prvenstveno nas je interesiralo da li se u našem suvremenom selu javlja proces razgrađivanja porodičnog autoriteta, tipičnog za tradicionalne sredine. Pri tome smo također nastojali utvrditi u kojim je sferama taj proces intenzivniji, zatim koji se sve članovi domaćinstva uključuju u proces donošenja važnih odluka, te da li postoji ovisnost između razgrađivanja porodičnog autoriteta i nekih općih strukturnih karakteristika domaćinstava.

Kako je, međutim, jugoslavensko društvo po svojim geografskim, etno-historijskim, ekonomskim, demografskim i drugim strukturnim obilježjima još uvijek u znatnoj mjeri heterogeno, za pretpostaviti je da postoje razlike i u oblicima seoskog domaćinstva i porodice, njihovim strukturnim obilježjima i unutarnjoj organizaciji.² Upravo zbog toga smo našu analizu usmjerili na dva, namjerno odabrana područja — Vojvodinu i Kosovo, za koja smatramo da će, kako s obzirom na opći stupanj ekonomske, socijalne i kulturne razvijenosti tako i s obzirom na opće strukturne karakteristike ispitivanih

* Ovaj napis je prerađeni izvadak šireg rada autorice, objavljenog pod naslovom *Distribucija autoriteta u seoskim porodicama i domaćinstvima*, u knjizi »Položaj i problemi porodice u procesu konstituisanja samoupravnog socijalističkog društva.« Politološko savjetovanje, »Političke sveske« Instituta za političke studije Fakulteta političkih nauka, V/1, Beograd, 1968, str. 167—184.

¹ Riječ je o istraživanju »Društveni položaj seljačke omladine« (rukovodilac projekta Edhem Dilić), u kome je jedan dio bio namijenjen i problemima mjesta potomaka u strukturi porodičnog autoriteta. Anketni materijal nam je omogućio da posebnom analizom dobijemo šire informacije o distribuciji porodičnog autoriteta u seoskom domaćinstvu.

² U porodici, kao vrlo kompleksnoj društvenoj grupi, reflektiraju se utjecaji načina života kako lokalne tako i šire društvene zajednice, svojstva etničke grupe, javno mnjenje, kultura, historija i tradicija, običaji i moralne norme. Unatoč tome što je porodica opća društvena kategorija, njeni pojavi oblici ipak znatno variraju unutar jednoga istog društva, a uloga pojedinog člana porodice je različita, ovisno od vremena, prostora i etničke grupe kojoj pripada. Detaljnije o heterogenosti oblika i sadržaja porodice u suvremenom jugoslavenskom selu vidjeti u knjizi Darinke Kostić-Marojević, *Promena društvene sredine i promene u porodici*, IDN, Beograd, 1968, str. 100—101, a naročito fusnotu 14: N. Bonač, *Tipovi jugoslavenske porodice*, Rad, Beograd, 1957; C. Kostić, *Oblici naših porodica*, »Glasnik Etnografskog instituta SAN-a«, Beograd, 1958; M. Filipović, *Dva spisa o tipovima porodice*, »Sociologija«, br. 3—4, 1960; V. St. Erlich, *Porodica u transformaciji*, Naprijed, Zagreb, 1964.

domaćinstva, najbolje odražavati neujednačeni proces destrukcije *tradicionalne strukture* autoriteta u suvremenije oblike.³

Ispitivanje smo proveli u ukupno 907 domaćinstava, od toga 456 u SAP Kosovu i 451 u SAP Vojvodini. U svakoj pokrajini domaćinstva su distribuirana u 12 namjerno odabranih općina i 35 naselja, klasificiranih prema stupnju društveno-ekonomske razvijenosti.

Tipovi autoriteta u seoskom domaćinstvu. O strukturi porodičnog autoriteta u većini istraživanja se zaključuje na osnovu uloge muža i uloge žene. Međutim, u namjeri da dobijemo što vjerniju sliku stvarnog stanja, na osnovu koje bismo mogli zaključivati o promjenama u strukturi autoriteta, našim pristupom obuhvatili smo sve odrasle članove domaćinstva (od 18 godina naviše). Prvenstveno nas je interesirao položaj ženskih članova i odraslih potomaka u strukturi porodičnog autoriteta. Pri tome su nam kao informatori poslužili seoski omladinci i omladinke poljoprivrednog zanimanja u dobi 18 — 25 godina.⁴

Pri postavljanju radne tipologije porodičnog autoriteta imali smo u vidu slijedeće pretpostavke: 1) *promjene u strukturi porodičnog autoriteta najvjernije određuju suštinu promjena u seoskoj porodičnoj organizaciji*, 2) *učješće u donošenju važnih odluka najadekvatniji je indikator za utvrđivanje strukture porodičnog autoriteta* i 3) *u seoskom domaćinstvu najvažnije su one odluke koje su vezane uz organizaciju proizvodnje na gospodarstvu i raspodjelu dohotka u domaćinstvu.*⁵

Radno smo odredili slijedeće tipove autoriteta:

a) *patrijarhalni* — *odluke donosi isključivo najstariji muški član domaćinstva* (tj. kućedomaćin)⁶, dok su isključeni svi odrasli ženski članovi, bez obzira na generacijsku pripadnost, i odrasli muški potomci mlađih generacija;

b) *prijelazni* — *odluke zajednički donose samo neki odrasli članovi domaćinstva*, ali uz isključenje ostalih. S obzirom na spolnu i generacijsku pripadnost članova koji su uključeni, odnosno isključeni iz procesa donošenja važnih porodičnih odluka, u okviru ovoga tipa možemo razlikovati: 1. *generacijsku egalizaciju* (odlučuju dvojica ili više odraslih muških srodnika, a isključeni su odrasli ženski pripadnici svih generacija); 2. *spolnu egalizaciju* (odlučuju svi muški i ženski pripadnici starije generacije, a isključeni su odrasli muški i ženski članovi najmlađe generacije); 3. *nepotpunu spolnu i generacijsku egalizaciju* (odlučuju neki muški i ženski članovi starijih generacija, a isključeni su neki odrasli muški i ženski potomci mlađe generacije);⁷

³ O razlozima ovakve teritorijalne selekcije s obzirom na različiti opći stupanj ekonomske, društvene i kulturne razdijeljenosti ova dva područja, vidjeti u napisu Ruže First: *Porodica i seljačka omladina*, »Sociologija sela« VI/1968, br. 22, str. 51—52. S druge strane, o općim strukturnim karakteristikama ispitivanih domaćinstava vidjeti u napisu Ruže First, *Distribucija autoriteta u seoskim porodicama i domaćinstvima*, op. cit., str. 174—175.

⁴ Prema tome, primijenjen je tzv. reputacioni metodski pristup. Detaljnije o značenju donošenja važnih porodičnih odluka za utvrđivanje strukture porodičnog autoriteta i o metodskim pristupima u takvim proučavanjima vidjeti u knjizi Olivera Burić-Čuković, *Promene u porodičnom životu nastale pod uticajem ženske zaposlenosti*, IDN, Beograd, 1968, str. 112—114.

⁵ U vezi s tim, funkciju organizatora poljoprivredne proizvodnje određivali smo na osnovu odgovora na pitanje *tko odlučuje o tome kako će se i što će se proizvoditi na gospodarstvu*, a funkciju raspolagača dohotkom na osnovu odgovora na pitanje *tko odlučuje o tome što će se kupovati od važnih stvari u domaćinstvu*.

⁶ Sve slučajeve kada kućedomaćin nije donosio odluke bilo zbog svoje visoke starosti ili uslijed bolesti, pa je odlučivao muškarac iste generacije (brat) ili mlađe generacije (sin), također smo uvrstili u ovaj tip autoriteta.

⁷ To znači da ovaj tip obuhvaća sve one slučajeve kada ne odlučuje pojedinac, nego više njih, ali uz istovremeno isključenje nekih odraslih članova domaćinstva. Prema tome, odnosi u odlučivanju ovdje su samo »demokratizirani«, ali ne i »egalizirani«.

c) *egalitarni* — odluke zajednički donose svi odrasli članovi nezavisno od spolne i generacijske pripadnosti.

Za one slučajeve koje nismo mogli uvrstiti niti u jedan od ova tri osnovna tipa autoriteta, predvidjeli smo grupu »ostalo«. Međutim, kako je ona bila malobrojna, u daljnjoj analizi ćemo je zanemariti.

Pretpostavke istraživanja. Imajući u vidu razlike u ekonomskoj i kulturnoj razvijenosti ispitivanih pokrajina, s jedne strane, te razlike u općim strukturnim obilježjima ispitivanih domaćinstava, s druge strane, postavili smo slijedeće pretpostavke:

1) *s obzirom na opći stupanj razvijenosti regija i proces individualizacije porodice* — na području Vojvodine očekujemo potpunije razgrađivanje patrijarhalne strukture autoriteta nego na području Kosova, posebno ako se ima u vidu zastupljenost domaćinstava s egalitarnim tipom odlučivanja;

2) *s obzirom na sferu odlučivanja* — u donošenju odluka o proizvodnji dominirat će patrijarhalni tip odlučivanja, jer se upravljanje proizvodnjom temelji na privatnom vlasništvu na zemlji (u pravilu kućedomaćin je vlasnik zemlje). U odlučivanju o raspodjeli dohotka češće će se javljati ostali tipovi autoriteta, kao posljedica približno jednakih uloga svih odraslih članova domaćinstva u stjecanju dohotka;

3) *s obzirom na strukturne elemente* — tip autoriteta zavisit će od veličine, porodičnog sastava i tipa domaćinstva prema izvoru prihoda, u tom smislu što očekujemo intenzivniji proces razgrađivanja patrijarhalnog autoriteta u domaćinstvima s manjim brojem članova, u jednoporodičnim domaćinstvima te u domaćinstvima s dualitetom, odnosno pluralitetom dohotka.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

a) *Distribucija pojedinih tipova autoriteta s obzirom na sfere odlučivanja.* S obzirom na osnovne tipove autoriteta, te kumulaciju ili razdvajanje uloga organizatora poljoprivredne proizvodnje i raspolagača dohotkom, dobili smo cijeli niz »tipova« porodičnog autoriteta, od »tradicionalno-patrijarhalnog« (obje odluke donosi isključivo kućedomaćin), preko različitih »mješovitih«, do »egalitarnog« (u obje uloge javljaju se svi odrasli članovi).

Analiza zastupljenosti pojedinih tipova autoriteta potvrdila je na određeni način prvu pretpostavku — *vice versa* — o slabijoj zastupljenosti razgrađivanja patrijarhalnog tipa autoriteta na Kosovu. Dok je u više od polovine (51,3%) svih domaćinstava na Kosovu ista osoba — kućedomaćin — koncentrirala u svojim rukama organizaciju kako proizvodnje tako i potrošnje, u Vojvodini je takav slučaj bio tek u nešto više od jedne trećine (26,7%) svih domaćinstava. Istovremeno, u Vojvodini je daleko veći broj onih domaćinstava u kojima se u obje uloge javljaju svi odrasli članovi, nego što je to slučaj na Kosovu (13,5% prema 5,5%).

Između ove dvije krajnje tačke na kontinuumu autoriteta — patrijarhalnog i egalitarnog — leži cijeli niz »prijelaznih« oblika kod kojih su uloge organizatora proizvodnje i raspolagača dohotkom distribuirane između više članova domaćinstva.

Distribucija autoriteta u okviru dviju osnovnih sfera odlučivanja — o proizvodnji i o potrošnji — ukazuje na značajne regionalne razlike. Tabela pokazuje da je u obje pokrajine u odlučivanju o proizvodnji dominantan

patrijarhalni tip. No, kod odlučivanja o potrošnji postoje znatne razlike: dok u Vojvodini dominira egalitarni tip, na Kosovu još uvijek dominira patrijarhalni.

Tabela 1

Tipovi autoriteta prema sferama odlučivanja

Tipovi autoriteta	Vojvodina		Kosovo	
	Proizvodnja	Potrošnja	Proizvodnja	Potrošnja
Patrijarhalni	63,4	27,9	67,3	59,4
Prijelazni	19,7	26,8	22,4	26,1
Egalitarni	15,3	35,5	7,0	11,4
Ostalo	1,6	9,8	3,3	3,1
Ukupno:	100,0	100,0	100,0	100,0
	N = 451	451	456	456

Razlike su također uočene i kod prijelaznog tipa autoriteta s obzirom na spolnu i generacijsku pripadnost članova koji su uključeni, odnosno isključeni iz procesa donošenja važnih porodičnih odluka.

Tabela 2

Prijelazni tip autoriteta prema sferama odlučivanja

Podtipovi prijelaznog tipa autoriteta	Vojvodina		Kosovo	
	Proizvodnja	Potrošnja	Proizvodnja	Potrošnja
Generacijska egalizacija	61,8	18,2	84,3	54,6
Spolna egalizacija	30,3	75,2	9,8	30,3
Nepotpuna generacijska i spolna egalizacija	7,9	6,6	5,9	15,1
Ukupno:	100,0	100,0	100,0	100,0
	N = 89	121	102	119

Dobiveni rezultati pokazuju da je kod prijelaznog tipa autoriteta u obje pokrajine više zastupljena generacijska egalizacija kod odlučivanja o proizvodnji. To se, doduše, i moglo očekivati budući da se upravljanje poljoprivrednim gospodarstvom oduvijek smatralo »muškim« poslom. S druge strane, u Vojvodini je, u odnosu na Kosovo, znatno izrazitija spolna egalizacija kod upravljanja domaćinstvom, što je u vezi s naglašenijom općom egalizacijom bračnih drugova u ovoj pokrajini. Općenito bolji položaj žene u Vojvodini je rezultat, između ostalog, veće pismenosti, nižeg nataliteta, a vjerojatno i znatnijeg miraza u nekretninama, tako da se žena izjednačuje s muškarcem na osnovu rada i imetka kojega donosi u miraz, a najčešće ga ne prenosi na muža.

U sferi donošenja odluka o značajnijim investicijama u domaćinstvu, na području Vojvodine dominira spolna egalizacija, tj. *parentalistički sistem odlučivanja*. Na Kosovu, naprotiv, kao i u upravljanju gospodarstvom, dominantnije je odlučivanje više muškaraca različite generacijske pripadnosti, tj. *odlučivanje po paternističkoj liniji*. Značajno je, međutim, da i na području

Kosova u sferi upravljanja domaćinstvom raste značaj odlučivanja po parentalističkoj liniji (30,3% naprama 9,8% kod upravljanja gospodarstvom).⁸

b) *Distribucija pojedinih tipova autoriteta s obzirom na strukturalne obilježja domaćinstva.* Raspoloživi empirijski materijal omogućio nam je da u analizi uključimo svega tri strukturalna obilježja: veličinu domaćinstva, porodični sastav i tip domaćinstva prema izvoru prihoda.

Distribucija tipova autoriteta prema broju članova domaćinstva pokazala je da na oba područja ne postoji neka značajnija poveznost između patrijarhalnog tipa odlučivanja o proizvodnoj orijentaciji gospodarstva i važnijim investicijama u domaćinstvu, i broja članova domaćinstva. S druge strane, u obje pokrajine utvrđena je nešto značajnija veza između broja članova domaćinstva i prijelaznog i egalitarnog tipa autoriteta: što je veći broj članova domaćinstva, to je učestalije odlučivanje prijelaznog tipa, odnosno što su domaćinstva manja, to je učestalije egalitarno odlučivanje svih odraslih članova.

Tabela 3

Tip autoriteta prema sferama odlučivanja i kvantitativnom porodičnom sastavu domaćinstva

Tipovi autoriteta	Vojvodina				Kosovo			
	Proizvodnja		Potrošnja		Proizvodnja		Potrošnja	
	Jednoporodična domaćinstva	Višeporodična domaćinstva	Jednoporodična domaćinstva	Višeporodična domaćinstva	Jednoporodična domaćinstva	Višeporodična domaćinstva	Jednoporodična domaćinstva	Višeporodična domaćinstva
Patrijarhalni	66,1	59,5	27,3	28,9	72,4	63,0	61,9	57,2
Prijelazni	15,5	26,1	25,7	28,3	15,2	28,5	20,5	31,0
Egalitarni	15,9	14,4	36,6	33,9	8,6	5,7	13,8	9,4
Ostalo	2,5	—	10,4	8,9	3,8	2,8	3,8	2,4
Ukupno:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N =	271	180	271	180	210	246	210	246

S obzirom da je broj članova domaćinstva u uskoj vezi s porodičnim sastavom, ne iznenađuje da dobivena distribucija prijelaznog i egalitarnog tipa autoriteta prema sferama odlučivanja i kvantitativnom porodičnom sastavu domaćinstva pokazuje istu tendenciju kao i kod strukturalnog obilježja »broj članova domaćinstva«.⁹ U obje pokrajine je egalitarni tip odlučivanja — kako o proizvodnoj tako i o potrošnoj orijentaciji — češći u jednoporodičnim nego u višeporodičnim domaćinstvima, dok je kod prijelaznog tipa autoriteta obrnuta situacija.

Prema tome, dok je kod prijelaznog i egalitarnog tipa autoriteta distribucija prema očekivanju, kod patrijarhalnog tipa odlučivanja o proizvodnoj

⁸ Iz toga bi slijedilo da je u Vojvodini na današnjem stupnju razgrađivanja porodičnog patrijarhalnog autoriteta izrazitije razgrađivanje autoriteta muža nego autoriteta oca. Uzroci tome mogu biti različiti: jači ekonomski položaj žene, veća samosvijest žene, ili pak već donekle stabiliziran autoritet oca koji se ranije počeo razgrađivati i na taj način posredno poboljšao položaj žene. Nasuprot tome, na Kosovu je izrazitije razgrađivanje autoriteta oca, što znači da se i dalje zadržava prvenstvo patrilinarnosti. (Pobliže o tome vidjeti u knjigi Vere St. Erlih: *Porodica u transformaciji*, op. cit., str. 205—209).

⁹ Pod kvantitativnim porodičnim sastavom domaćinstva podrazumijevamo obilježje »broj porodica koje su obuhvaćene jednim domaćinstvom«. U tom smislu razlikujemo »neporodična« domaćinstva (ona u kojima nema porodičnog »jezgra«), jednoporodična i višeporodična.

orijentaciji na području Vojvodine, i odlučivanja o obje sfere na Kosovu, dobivena distribucija je suprotna očekivanoj. Naime, patrijarhalni tip autoriteta je više zastupljen u jednoporodičnim nego što je u višeporodičnim domaćinstvima. Uzrok ovome treba, očito, tražiti u naglašenoj zastupljenosti prijelaznog tipa autoriteta u višeporodičnim domaćinstvima. Ovdje, kao što smo već spomenuli, treba voditi računa da između domaćinstava na Kosovu i onih u Vojvodini postoje bitne razlike. Naime, u višeporodičnim domaćinstvima na Kosovu kao kolektivni nosioci funkcije organiziranja proizvodnje javljaju se najstariji muškarci iz svake od porodica obuhvaćenih takvim domaćinstvom. Takva generacijska egalizacija znači da se ovdje uključivanje u proces odlučivanja vrši po *paternističkoj liniji* koja podrazumijeva isključenost odraslih muških pripadnika mlađih generacija, te ženskih odraslih članova svih generacija. Istovremeno, u Vojvodini se, međutim, odvija proces spolne egalizacije: odluke donose zajednički kućedomaćin i njegova žena, što znači da se ovdje uključivanje u procesu odlučivanja vrši po *parentalističkoj liniji*.

Tabela 4

Tip autoriteta prema sferama odlučivanja i vrsti domaćinstva s obzirom na izvor prihoda

Tipovi autoriteta	Vojvodina				Kosovo			
	Proizvodnja		Potrošnja		Proizvodnja		Potrošnja	
	ČPD*	MD**	ČPD	MD	ČPD	MD	ČPD	MD
Patrijarhalni	76,3	51,7	28,5	26,3	62,5	73,6	57,9	61,4
Prijelazni	10,0	21,9	27,9	23,7	25,9	17,8	26,7	25,4
Egalitarni	12,8	22,8	33,5	41,2	8,1	5,6	10,8	12,2
Ostalo	0,9	3,6	10,1	8,8	3,5	3,0	4,6	1,0
Ukupno:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	N = 337	114	337	114	259	197	259	197

* »Čisto« poljoprivredna domaćinstva.

** Mješovita domaćinstva.

Profesionalno diferenciranje članova seoskog domaćinstva izaziva značajne promjene u njegovoj unutarnjoj organizaciji. Kako suvremeno seosko domaćinstvo sve više postaje potrošna asocijacija, to više slabi položaj kućedomaćina kao glavnog organizatora poljoprivredne proizvodnje, a što je posljedica sužavanja proizvodne funkcije domaćinstva. Ove promjene, doduše, dolaze više do izražaja pri organiziranju potrošnje, ali ipak utječu i na odnose u organiziranju proizvodnje. Potvrdu za ovo u neku ruku nalazimo u strukturi autoriteta u »čisto« poljoprivrednim i mješovitim domaćinstvima na području Vojvodine. Naime, iako ovdje još uvijek dominira patrijarhalni tip odlučivanja o proizvodnoj orijentaciji u oba tipa domaćinstva, ipak je on sve češće nadomještan demokratičnijim oblicima odlučivanja u mješovitim domaćinstvima. To pogotovo vrijedi za odlučivanje o potrošnoj orijentaciji.

Međutim, na području Kosova javlja se suprotna distribucija autoriteta: patrijarhalni tip odlučivanja zastupljeniji je u mješovitim nego u »čisto« poljoprivrednim domaćinstvima. Detaljnijom analizom utvrdili smo da je ovakva distribucija u izvjesnom smislu posljedica specifičnog »sistema« odlučivanja u višeporodičnim domaćinstvima. U višeporodičnim domaćinstvima, s prihodom isključivo iz poljoprivrede, proces odlučivanja se demokratizira

po *paternističkoj liniji*. Nasuprot tome, u višeporodičnim domaćinstvima s mješovitim izvorom prihoda, odlučivanje je *patrijarhalnog tipa*, jer su odrasli muškarci nepoljoprivredne profesije pretežni dio godine izvan svoga sela i domaćinstva, pa odlučuje isključivo kućedomaćin koji je zemljoradnik. Zbog većeg općeg stupnja razvijenosti regije, u mješovitim domaćinstvima u Vojvodini nepoljoprivrednici i dalje svakodnevno učestvuju u radovima na gospodarstvu (seljaci-radnici), pa zbog toga i češće participiraju u kolektivnom odlučivanju.

S druge strane, u skladu s našom pretpostavkom, egalitarni tip odlučivanja zastupljeniji je u domaćinstvima s pluralitetnim izvorom dohotka. Iznimku čini jedino slučaj odlučivanja o proizvodnji na području Kosova, gdje je egalitarni tip odlučivanja nešto zastupljeniji u »čisto« poljoprivrednim nego u mješovitim domaćinstvima.

ZAKLJUČNE NAPOMENE

Rezultati komparativne analize prvenstveno ukazuju na činjenicu da se u obje pokrajine, paralelno s individualizacijom seoske porodice i mijenjanjem njene socio-profesionalne strukture, odvija i proces razgrađivanja tradicionalne strukture autoriteta. Taj proces je više uznapredovao u Vojvodini nego na Kosovu, odnosno intenzivniji je kod odlučivanja o potrošnoj nego o proizvodnoj orijentaciji. Pretvaranjem seoskog domaćinstva iz proizvodne asocijacije u konzumnu asocijaciju, razgrađuje se autoritet kućedomaćina kao glavnog organizatora proizvodnje. Uslijed toga se u proces donošenja važnih porodičnih odluka sve više uključuju i ostali odrasli članovi domaćinstva, s tim da se u Vojvodini ovo uključivanje odvija po *parentalističkoj*, a na Kosovu po *paternističkoj* liniji. Ove regionalne razlike možemo u krajnjoj liniji tumačiti intenzitetom društveno-ekonomskih procesa i na toj osnovi već ostvarenih strukturnih promjena seoskog domaćinstva. Čini se da Vojvodina na određeni način predstavlja »model« skoro pravolinijske veze između strukture porodičnog autoriteta i općih strukturnih obilježja domaćinstva, dok na Kosovu ova veza nije tako »čista«. Osnovni razlog tome je, vjerovatno, činjenica da na proces rastočivanja tradicionalne strukture autoriteta, osim općeg stupnja razvijenosti regije i općih strukturnih obilježja domaćinstva, djeluje i cijeli niz daljnjih činilaca (kao npr. porodična tradicija, obrazovanje, etnička pripadnost i dr.). Nemamo razloga da sumnjamo da među ovim činilcima dominantnu ulogu imaju tradicionalni stavovi prema mjestu i ulozi pojedinih članova u rukovođenju porodičnim poslovima, u predstavljanju porodice prema »vanjskom« svijetu i sl.

Summary

THE STRUCTURE OF AUTHORITY IN RURAL HOUSEHOLDS

In view of the close connection between rural and urban areas, the current de-structurization of the rural family and the preservation of certain traditional varieties, the authoress assumes that in Yugoslav rural areas there are different types of family authority ranging from the traditional patriarchal type to the mixed and egalitarian types. On this assumption she bases the typology of family authority: the patriarchal, the transient and the egalitarian types. The basic characteristic of the patriarchal type is that decisions are made exclusively by the

oldest member of the household (the householder); the transient type includes the cases where several members of the household participate in decision making, though some adult members are excluded; and the egalitarian type is marked by the fact that decisions are made by all adult members of the household regardless of sex and age. As an indicator in establishing the structure of family authority the authoress used the proportion to which the members of the household share in the adoption of important family decisions connected with the organization of farm production and the distribution of income within the household.

The study, which was carried out in the Vojvodina and Kosovo regions, covered 907 households.

The results obtained indicate that, while observable in both regions, the decline of patriarchal authority is more marked in Vojvodina than in Kosovo. In the Kosovo region, the functions of organizing farm production and distributing income are still vested in one person — the householder. However, the number of households in which all adult members appear in both roles is greater in Vojvodina than in Kosovo.

The distribution of authority in the two basic spheres of decision making shows that as regards decisions on the productive orientation the patriarchal type still predominates in both regions. As regards decisions on spending, there exist certain differences, with the egalitarian type of decision making prevailing in Vojvodina and the patriarchal type in Kosovo.

A marked connection between the structure of family authority and the general structural features of households has been observed in Vojvodina where single-family households have a parentalistic structure of authority, and multi-family households a paternistic one. This connection is less marked in Kosovo, probably because in addition to the region's highly complex family forms, traditional views regarding the place of women and children in intra-family relations still survive in the region.

Резюме

СТРУКТУРА АВТОРИТЕТА В СЕЛЬСКИХ ДОМХОЗЯЙСТВАХ

Учитывая существующую узкую связь между сельскими и городскими средами, разложением современной сельской семьи и сохранением определенных традиционных разновидностей, автор статьи полагает что в югославском селе существуют разные типы семейного авторитета — от традиционного патриархального, через смешанный до эгалитарного типа. На этом предположении поставлена рабочая типология семейного авторитета: патриархальный, переходной и эгалитарный тип. В патриархальном типе, только самый старший член домохозяйства (хозяин) принимает решение — что является основной характеристикой такого типа. В переходном типе включены все случаи когда решение принимают одновременно несколько членов хозяйства, но за исключением некоторых взрослых членов, тогда как у эгалитарного типа решение принимают все взрослые члены, независимо от их пола и возрастной принадлежности. Индикатором для определения структуры семейного авторитета послужило участие в решении важных семейных проблем в связи с организацией производства и распределением доходов в домохозяйстве.

Анализу, проведенному в области Воеводины и Косова подвергнуты 907 сельских домохозяйств, принятые образцом.

Сводные данные указывают что, несмотря на наличие в обеих областях, процесса разложения патриархального авторитета все еще более интенсивный в Воевдине чем в области Косова. В области Косова все еще преобладает случай когда исключительно одним лицом — домохозяйном определяются функции сельскохозяйственного производства и распределение доходов. Одновременно, участие домохозяйств в которых в обеих ролях являются взрослые члены, больше в Воевдине чем в области Косова.

Распределение авторитета в рамках двух основных сфер принятия решений указывают на факт что в решениях о производственной ориентации в обеих

областях все еще преобладает патриархальный тип. В решениях о потребительных ориентациях существуют две разницы: в Воеводине преобладает эгалитарный тип решения, а в области Косова патриархальный.

В области Воеводины обнаружена значительная связь между структурой семейного авторитета и общими структурными характеристиками домохозяйства в том смысле что в одночленных домохозяйствах родственная структура авторитета, а в вышечленных домохозяйствах отцовская структура авторитета. В области Косова эти связи не настолько выражены, причиной чему вероятно являются очень сложные семейные виды и сохранение традиционных позиций по отношению к роли женщины и потомков в семейных отношениях.